

Dagdaky arwahlar

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy
написано kitapcy | 21 января, 2025
Dagdaky arwahlar DAGDAKY ARWAHLAR

Bulutlardan-da belentdedik. Çowkardagyň depesine barýan ýoda pesräkdäki dag depelerine ýarmaşyp, ýene ýokarlygyna gidýärdi. Beýiklige çykanymyz üçin aýaklarda ysgyn-mydar galmandy. Selçeň howada belentlige üç sagatdan gowrak dyrmaşanymyz üçin bolsa gerek, biziň toparymyzdaky dört adam agyr-agyr dem alýardy. Indi dynç almak üçin oňaýlyrak ýer agtarýardyk.

Çep tarapymyzda Kaşgasuwyň mawy tolkunlary, aňyrrakda hem Isgender başyny dik tutup oturdy. Bu ýerler şeýle bir gözeldi welin, seredip doýup bolanokdy. Hol-ha, biziň guran çadyrlarymyz otluçöp gaby ýaly bolup görünýär. Yapı-ýaşyl otlar, asmanda ýüzüp ýören ap-ak bulutlar bu gözelligi has-da görklendirýärdi. Biziň ýol alan gerşimiziň sag tarapynda başga bir gözellik bar: holha, Gyzylmazaryň gyzyl toprakly ýerleri aýyl-saýyl bildirip dur. Çandyrdepäniň wehimli güwwüldüsü eşidilýär. Asmanda Gün ýaldyrap duran hem bolsa, birden sähel aşakda topbak-topbak bulutlar gaýyp ýör. Göwnüne bolmasa dag gerişleriniň etegini tutuşlygyna duman gaplap alan ýaly. Çep tarapymyzda hem duman goýalyşyp ugrady. Gün barha gün batara süýşýärdi. Bize bolsa, menzile ýetmek üçin ýene bir sagat gowrak ýol ýöremek gerek. Gap-gara daşlyk ýerde oturyp azrak, nepesimizi sazlanymyzdan soň ýene-de ýola düşdük. Yzly-yzyna tırkeşip barýarys:

□ Arwah!!!

Gygryp goýberen yzdan gelýän Kadyrdy. Ol elini çep tarapa uzadyp, Kaşkasuw kölünü görkezýärdi. Yüzünde bolsa, gorky

alamatlary doňup galypdyr.

□ Arwahlar! Ap-ak geýnen arwahlar!...

Hemmämiz duman gaplan köle tarap seredip, örän täsin hem biraz gorkunçly hadysany gördük.

Ap-ak duman arasynda salgym budur-sudur bolup görünýän bir zat peýda boldy. Onuň töwereginde her hili reňkler jilwelenýärdi, ortasynda bolsa haýbatly adamlar ýöräp gelýärdi. Ýok, ýöräp, däl, göýä hereketsiz zatsyz... süýşüp gelýärdi. Gar adamlary hakynda okanlarym ýadyma düşdi. Dogrudan hem olar gar adamlarymyka?

Onda näme dumanyň arasynda salgym bolup durlar? Üstesine-de barha haýbatly görnüşe girip barýarlar. Aklyň çatar ýaly zat däl. Ya başga planetadan gelenlermikä? Öz şekilini üýtgetmegi başarıyan jandarlarmy?

Dil ýärmaga hiç kim het edenokdy. Dumanyň arasynda gabarasy barha artyp barýan adamlary hemmämiz lal-jim bolup synlaýardyk. Arkamdaky agram salyp duran goş haltamy düşürdim, birdenem... Özümi tanap galym.

Şol haýbatly »arwahlaryň biri özüm ekenim!» »Dag arwahlary» hakda okanyň gübpe ýadyma düşdi.

Biziň görenimiz tebigatyň täsin hadysalarynyň biri bolup, şuňa meňzeş hadysany 1941-nji ýylyň fewralynda Krym meteorologiyá stansiýasynyň başlygy hem gören eken. Ol meteostansiýadan çykyp duman arasynda ullakan bir şekili görüpdir. Birnäçe wagtdan soň ol şekil aýdyňlaşyp, örän ullakan bir adama öwrülip başlapdyr. Şondan soň dumanyň arasynda haýbatly bir göwre peýda bolupdyr.

Onuň töwereginde tegelek ýagtyk bar eken. Ol bir minut töweregi görünip durup, soň ýuwaş-ýuwaşdan şekilini özgerdip başlapdyr we soň dumana siňip, görünmän galypdyr.

Ylym taryhynda mälim bolan bu tebigat hadysasyna Germaniýanyň Brokken daglarynyň ady bilen baglanyşykly »Brokken salgymalary» diýip at beripdirler. Bu dagda aram-aram ullakan adamlaryň şekili peýda bolup durýar. Her zada ynanyberýän adamlar olary: »0 dünýäden gelenler» hökmünde kabul edýän ekenler. Ol Brokken daglarynda albastylaryň we jadygóýleriň bardygyna ynanýarlar. Emma bu täsin tebigat hadysasynyň düşündirilişi aňsat: »Dag arwahlary» □ şol wagt dagda ýören adamlaryň öz saýalary.

Eger gün çykýan we ýaşýan wagty adam belent daga çyksa, gün şöhlesi gapma-garşy tarapdaky bulutlara onuň saýasyny salýar. Ol adatça örän ullakan görnüşde bolýar. Şeýle »arwahlary»

Sihote Alin daglarynda injener-geolog M.Swetow hem görüpdir. »Brokken salgymalaryna» köplenç lýotçikler gabat gelýärler. Samalýot bulutlaryň arasynda uçup barýarka» saýasy öwsün atýan reñkli halkanyň içinde onuň gorkunç sypatda görünýän halaty bolýar.

Emma näme üçin »dag arwahlary» her daýym görnende reñkli halka içinde görünýär. Dumanyň hem, buludyň hem juda maýda suw damjalaryndan, buz kristallaryndan ybaratdygy mälimdir. Gün şöhlesi buludyň arasyndan öteninde döwülýär we reñkli kysymlyara bölünýär. Şonuň üçin hem dagdaky saýalaryň töweregide reñkli halkalar peýda bolýar.

Şeýle hadysany adaty ýagdaýda hem synlamak mümkün. Meselem, dumanlu gjede telegraf sütüninde ýanyp duran elektrik çyrasynyň töweregide hem şeýle reñkli halka görmek bolýar. Eger öz kelläñiziň töeregide peýda boljak reñkli halkany göresiňiz gelse, ertir irden turup, häli gök otlukdan çyg göterilmänkä güneşe bakyp duruň. Şonda otluga düşýän kölegäñiziň töweregide reñkli halka peýda bolmagy mümkün. »Brokken salgymalary» hadysasyny, ine şeýle düşündirmek bolýar. Reñkli halka içindäki ullakan adamlar □ saýalarymyz biziň golaýmyzda, tä bulutlaryň gurşawyndan çykýançak ýoldaş boldular...

Serdar KARABAÝEW.

«Ýaş kommunist» gazeti, 1989 ý. Geň-taňsy wakalar